

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ז תמוז התשפ"ו

חולין ע"ג – עומד להיחתך כחתוך, מגע טריפה שחוטה, ודין איבר המדולדל

שאלות:

1. הרצועה של התפילין של שחר לא שחורה, האם זה משנה בחתיכה מיותרת שהוא עומד לחתוך?

עומד להיחתך כחתוך דמי

- בסוף הדף הקודם ראינו את ההסבר של **רבינא**, לשאלה מדוע יד העובר שיצאה מטמאת את העובר, למרות שזה לכאורה מגע בית הסתרים, משום שהיד כבר נחשבת חתוכה. הגמרא מבררת האם ההסבר של **רבינא** הוא כשיטת **רבי מאיר** במסכת כלים, שכשירות הכלים שהן ארוכות ועתידיים לחתוך אותם, אפשר להטביל את הכלי, עד מקום החיתוך העתידי. ולא חייבים להטביל את הקטע שעומדים לחתוך, כי הוא כאילו כבר חתוך. לדעת **חכמים** שחולקים על **רבי מאיר**, צריך לטבול את כל הכלי.

אבל הגמרא אומרת שאפשר להסביר את שיטת **חכמים** שתתאים גם היא להסבר של **רבינא**, כי להבדיל מכלים, חיבור של מיני אוכל, שהם רכים, נחשבים כנפרדים, ונוגעים אחד בשני וגם לשיטתם זה לא בית הסתרים.

- הגמרא מקשה שלפי **עולא** (שהטומאה עוברת רק בשעת החיתוך בפועל) מובן למה המשנה נקטה במפורש חיתוך (שחט את אמו ואחר כך חתכה). אבל לפי **רבינא** שהטומאה עוברת גם ללא חיתוך, מעצם זה שהיד עומדת להיחתך, למה המשנה נקטה לשון "חתכה"? הגמרא מתרצת שזו התאמה ללשון הרישא (שקודם חתך ואחר כך שחט) כי שם אין מגע עם החתיכה שנחתכה לאחר השחיטה, ולכן הבשר טהור.

2. נבו הוטריןר חתך בניתוח את הטחול של הפרה, האם הטחול הזה מטמא?

"מגע טריפה שחוטה"

- **חכמים** חלקו על **רבי מאיר** במשנה ואמרו שהעובר שנגע ביד שיצאה, לא נטמא במגע נבלה אלא ב"מגע טריפה שחוטה" שזו טומאה מדרבנן לקדשים בלבד, כדברי **אביו של שמואל**.
- הבריייתא בגמרא בעזרת **רבא** (או **כדי**) משלימים את הדו-שיח שחסר במשנה: בין **רבי מאיר לחכמים**:
 - **רבי מאיר אמר לחכמים**: לשיטתכם שחיטת אמו טיהרה אותו מטומאת נבילה, אם ככה, שהשחיטה גם תתיר אותו באכילה!
 - **חכמים משיבים**: שכמו שבטריפה שחיטתה מטהרת אותה מטומאת נבילה, ובכל זאת היא אסורה באכילה. ככה גם ביד של העובר.
 - **רבי מאיר מקשה**: שחיטת טריפה מטהרת אותה ואפילו אבר שמדולדל ומחובר אליה קצת, מפני שזה דבר שהוא גופה. אבל איך תטהר את האבר של העובר, שאינו גופה אלא ישות נפרדת?

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **חכמים משיבים:** שמצאנו שהשחיטה מועילה ומצילה על מה שאינו גופה של הבהמה יותר מאשר על גופה. שהרי החותך חתיכה מהעובר שבמעיה והשאייר אותה בפנים – החתיכה מותרת באכילה בשחיטת האם; אבל החותך מן הטחול והכליות של הבהמה עצמה – החתיכות אסורות באכילה.

3. האם איבר מדולדל של הכבשה מותר לאחר השחיטה באכילה?

דין אבר מדולדל בבהמה

- הגמרא מביאה מחלוקת בין **רבי יוחנן וריש לקיש** האם **רבי מאיר וחכמים** חולקים גם באבר מדולדל של הבהמה עצמה (שנחתך כמעט לגמרי ומחובר רק במקצת):
 - **רבי שמעון בן לקיש סובר:** שכמו שהם חולקים באבר העובר, כך הם חולקים באבר המדולדל של הבהמה, ל**רבי מאיר** השחיטה לא מטהרת אותו מנבילה, ול**חכמים** כן.
 - לפי הגירסה הראשונית בגמרא, **רבי יוחנן סובר:** שהם חולקים רק באבר של העובר. אבל באבר מדולדל של הבהמה עצמה – אפילו **חכמים** מסכימים שהשחיטה לא מטהרת אותו מטומאת נבילה, מפני שהשחיטה עושה את האבר "ניפול" (כלומר, 'מפילה' אותו כאילו נפל בחיי הבהמה). **רבי יוסי ברבי חנינא מסביר שחכמים** סוברים, שאיבר של העובר שונה מאבר מדולדל, כי באופן עקרוני (כמו **שרבי יוחנן** סובר) אם הוא הוחזר לבטן הוא מותר על ידי השחיטה באכילה.
 - אבל הגמרא **מקשה** הרי שנינו בברייתא **שרבי מאיר** תקף את דעת **חכמים**, בטענה 'ששחיטת טריפה מטהרת אותה ואפילו אבר שמדולדל שבה, דווקא מפני שהוא גופה?' וקשה על **רבי יוחנן** שסובר שגם **חכמים** מודים שהאיבר המדולדל טמא?
 - לכן הגמרא מתקנת את דעת **רבי יוחנן**: שבאיבר של הבהמה, אפילו **רבי מאיר** מודה שהוא טהור, כי לדעת כולם שחיטה לא עושה ניפול, והאיבר נחשב מחובר ונטהר בשחיטה למרות שהוא אסור באכילה. ו**רבי יוסי ברבי חנינא מסביר** שההבדל בשיטת **רבי מאיר** הוא, שאיבר הבהמה המדולדל נחשב חלק מגופה של הבהמה.
- **רב יצחק בר יוסף אמר בשם רבי יוחנן:**
 - שכולם מודים שמיתה עושה ניפול כלומר, אם הבהמה מתה, האבר המדולדל נחשב כאילו נפל לגמרי בחייה והוא מטמא כאבר מן החי שאמנם הוא מטמא כנבילה אבל, אם פרש ממנו כזית הוא לא מטמא, ולא כאבר מן הנבילה, שאפילו כזית ממנו מטמא.
 - וכן כולם מודים ששחיטה לא עושה ניפול (השחיטה של האם מטהרת את האבר המדולדל מטומאת נבילה, והוא נשאר טהור). והגמרא **מבהירה** שחייבים לומר שמדובר באיבר של הבהמה, כי באיבר של העובר לא כולם מודים.
- הגמרא **מבררת** למה **רבי יוחנן אמר** את הדין הזה, הרי שני הדינים מפורשים במשנה בהמשך המסכת:
 - **לעניין מיתה:** המשנה **אומרת** שאם מתה הבהמה, הבשר המדולדל צריך הכשר מים כדי לקבל טומאה (מכיוון שהוא נחשב כבשר שפרש מן החי שהוא לא אב הטומאה), והאבר מטמא כאבר מן החי ולא כנבילה. מכאן שמיתה עושה ניפול.
 - **לעניין שחיטה:** המשנה **אומרת** שאם נשחטה הבהמה, **רבי מאיר** אומר שהבשר והאבר המדולדלים "הוכשרו בדמיה" לקבלת טומאת אוכלין, ומכאן שהם נטהרו מטומאת

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
נבילה חמורה בשחיטה, ושחיטה לא עושה ניפול. (**רבי שמעון** חולק כי הוא חושב
שהשחיטה של הבהמה לא מכשירה את האיבר)

■ הגמרא מתרצת שאלמלא דבריו של **רב יצחק בר יוסף**, היה מקום לחשוב מהמשנה
שרק הבשר הוכשר לקבל טומאה אבל האיבר עצמו לא, כי שחיטה עושה ניפול.
ומה שהוכשרו בלשון רבים זה גם הבשר המדולדל שפרש מהבהמה וגם הבשר שפרש
מהאיבר המדולדל אחרי השחיטה, (שלמרות שכשהיה מחובר לאיבר הוא טימא
כנבילה עכשיו שהוא פרש הוא צריך הכשר לקבל טומאה).

○ **רב יוסף** פסק כדברי **רב יצחק בר יוסף** בשם **רבי יוחנן**, שכולם מודים ששחיטה לא עושה
ניפול (ולא כגירסה הראשונית בדברי **רבי יוחנן**), מכיוון שגם **רבה בר בר חנה** פוסק כמותו
לפי הברייתא על הפסוק "וּבֶשֶׁר בְּשֶׁדָּה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ": שהאבר והבשר המדולדלים
בבהמה שנשחטה, אסורים באכילה רק מחמת מצוות פרישה מדרבנן, ולא כאבר מן החי,
והפסוק הוא רק אסמכתא.